

Ávarp Sigmundar Davíðs Gunnlaugssonar forsætisráðherra
við afhendingu Þjóðargjafar Norðmanna í Þjóðarbókhöfuðu Noregs
Oslo, 28. október 2013

Statsminister Erna Solberg, ærede gjester.

I dag har jeg den ære og fornøyelse å overrekke det norske folk en gave: den nye utgaven i to bind av *Sagaen om Håkon Håkonsson*, den norske kongen som ble kalt den gamle. Denne sagaen er skrevet av islendingen Sturla Þórðarson. I utgaven følger også med *Sagaen om baglerne* og *Sagaen om Magnus lagabøte*, men denne er dessverre bare bevart i noen små fragmenter. Dermed er alle fem bindene av Islands folkegave til Norge i anledning av den norske stats hundreårs-jubileum i 2005 utgitt.

Alle kilder forteller det samme, at Island ble bebygd av nordmenn på åtte- og nihundre-tallet. Noen få av landnåmsmennene hadde da bodd på de britiske øyer en stund, men flyttet derfra til Island. Islandsk kultur var i begynnelsen helt norsk, språk og alle skikker. Men snart begynte islendingene å utvikle sitt særpreg. De opprettet sitt selvstendige rike uten noen konge, og de begynte å skrive på sitt morsmål i mye større grad enn andre nordiske folk – ikke bare sin egen historie, men også nabofolkenes historie, og selvfølgelig spesielt historien til broderlandet Norge. De islandske historiebøkene ble tatt med til Norge, og dit dro islandske skalder som framførte sine dråpaer for kongene.

Men det kom også mange slags kulturell påvirkning til Island fra Norge. Det viktigste var den kristne troen som ble vedtatt på det islandske Alltinget i år 1000 etter påtrykk fra den norske kongen Olav Tryggvason. Siden sognet islendingene til erkebiskopen i Nidaros – og lengre unna til paven i Roma – hele den tida de hadde den katolske tro.

Kong Håkon Håkonsson, som er hovedpersonen og helten i sagaen som jeg har med meg hit i dag, var sønnesønn av Sverre Sigurdsson, den berømte Norgeskongen.

Faren hans, Håkon Sverresson, levde ikke lenge og etter hans død ble det borgerkrig i Norge, slik det er fortalt om i *Sagaen om baglerne*. Så ble Håkon Håkonsson utropt til konge, bare tretten år gammel, i håp om at det kunne dempe ufreden. Skule jarl Bårdsson styrte landet sammen med Håkon mens han var barn, og i begynnelsen gikk det bra og det var fred i landet.

Det meste av tida var det også et godt forhold mellom nordmenn og islendinger. Men en gang kom de på kant med hverandre og noen nordmenn ble drept på Island uten noen større grunn. Som følge av det ble det mannedrap på begge sider og Skule jarl vurderte å dra til Island i hærferd, og samlet mange skip til ferden. Men nordmennene var svært uvillige til å dra, og det ble holdt rådslagning om saken. På stevnet talte den unge kongen, og sa blant annet:

„Herre jarl,“ sa han, „den planen som kom fram her i sommer om at det skulle sendes en hær ut til Island, synes vi ikke er en klok plan, og det kan bli vanskelig å gjennomføre denne ferden. Det landet er bygd herfra, og våre frender og forfedre har kristnet landet og gitt folket der mange goder. De fleste menn der er dessuten uten skyld overfor oss, selv om noen nok har gjort vondt mot våre folk. Og det vil bli til skade for alle hvis landet ble herjet. Nå vil jeg be Dem, herre, at De lar denne planen falle, som følge av mine ord her.“

Mange støttet siden kongens ord, deriblant Snorri Sturluson som da var i Norge, og det ble ikke noe av hærferden. Dette skjedde i 1220, og kong Håkon var da seksten år gammel. Dette viser hvor modig og dyktig han var allerede som ungdom.

Håkon satt med makta som en fredelig konge til sin død i 1263. Sammen med ham de siste årene, og siden alene etter hans dager, styrte sønnen hans, Magnus. Alt i alt styrte far og sønn som eneveldige konger i nøyaktig førti år, og denne perioden var en av de rikeste og beste i Norges historie. Magnus, lot sette ny lov for Norge, og siden også for Island, den såkalte *Jónsbók*, som islendingene likte så godt at de ga ham tilnavnet *lagabøte*.

Og Magnus tok i sin tjeneste Sturla Þórðarson, brorsønn av Snorri Sturluson, Islands største historieskriver etter Snorres dager, og Magnus gav ham i oppdrag å skrive sin

fars historie, som vi her kan vise fram og som vi skal snakke om i dag. Siden skrev Sturla kong Magnus' egen historie, men den er dessverre i stor grad tapt, som jeg nevnte tidligere.

Etter dette måtte nordmenn og islendinger leve sammen gjennom gode og vonde tider i mange hundre år. Landene kom samtidig under dansk styre seint på trettenhundre-tallet, og fra dansk side ble Island etter dette omtrent sett på som norsk vasallstat. Dette fortsatte til ut på attenhundre-tallet, da begge landene begynte å kreve selvstendighet, hver på sin måte.

Det var en ting som styrket det islandske og norske folket i frigjøringskampen. Det var den enestående, geniale islandske middelalder-litteraturen: islendingesagaene i hjemlandet og Snorri Sturlusons kongesagaer i Norge. I sagaene ble den storslåtte gullalderen beskrevet. I vår tid ønsker vi at sagadrømmen om denne gullalderen oppstår på ny i begge land, understøttet av moderne teknologi og vitenskap. Men selv om sagaene har underbygget vår frihet og rikdom, da må vi aldri glemme dem oppe i bokhylla. De er geniale verk i seg selv som alltid vil leve, bøker det alltid er verdt å gripe til og lese for kunnskap og underholdning.

Nå vil jeg be Norges statsminister, Erna Solberg, komme hit og motta gaven.